

Zin en onzin van maakwerk

Kinderen van tegenwoordig krijgen op school veel opgaven te maken. Dit met als doel om de leerstof of vaardigheden in te oefenen. Mijn stelling: dat is bij slimmerds vaak zinloos.

MICHIEL IS SOMBER

Michiel zit in 2 vwo. Het gaat niet goed met hem. Michiel is niet meer de vrolijke en sociale jongen die zijn ouders zien als hij in goeden doen is. Toen hij fulltime HB-onderwijs volgde, was dat heel anders. Hij klaagt regelmatig over depressieve gevoelens en heeft uitbarstingen tegen zijn jongere broertje. Vooral op schooldagen voelt hij zich somber. Hij heeft weinig aansluiting bij zijn klasgenoten. Zijn hobby's (muziek, schaken) heeft hij aan de kant gegooid. Hij zegt dat hij het allemaal niet kan. School denkt dat het helpt als hij een training gaat volgen om beter in zijn vel te komen. Michiel zelf zegt dat hij last heeft van de werkdruk. Hij

klaagt over het vele maakwerk. Elke dag moet hij bladzijden lang opgaven maken. Als zijn werk niet af is, voelt hij zich schuldig. En dat is best vaak. Zo is hij in een neerwaartse spiraal terechtgekomen.

MICHIEL EN SCHOOLWERK

Michiel schrijft niet over van anderen. Maakwerk kost hem zeer veel energie en tijd. Maar: eigenlijk leert hij er niets van, dat merkt hij wel. Zinloos tijdverdrijf. Daar komt nog bij dat veel maakwerk niet klassikaal wordt nagekeken. Michiel heeft voor veel vakken een antwoordenboekje. Omdat Michiel er het nut niet van inziet, kijkt hij zijn werk ook slordig na.

Door al dat maakwerk, ontbreekt Michiel de tijd voor leren. Gemaakte planningsen vallen in het water. Michiel begint zijn schoolwerk te vermijden, leert op het laatste moment, en soms helemaal niet. De bergen zijn te hoog. Dit is te zien aan zijn cijfers. Op SO's over woorden haalt hij standaard enen. Michiel denkt intussen dat hij 'dom' is en dat hij naar de havo zal moeten. Dat vindt hij jammer, weg bij zijn vrienden...

OPLOSSING

Michiels ouders zien maar 1 oplossing. Zij mailen de school. Zij beschrijven de situatie en hun zorgen. Zij dienen een verzoek op school in om Michiel in hoge mate te

ontheffen van het maakwerk. De ouders verzoeken om Michiel de mogelijkheid te geven om (in overleg met docenten en henzelf) naar eigen inzicht te snijden in de hoeveelheid maakwerk.

**DE BERGEN ZIJN
TE HOOG.
DIT IS TE ZIEN AAN
ZIJN CIJFERS.**

REACTIE VAN DE SCHOOL

Na een gesprek met de mentor, de teamleider en de zorgcoördinator, wordt het verzoek van de ouders ingewilligd. Niet alleen de school van Michiel reageert welwillend.

In de afgelopen tijd heb ik al een aantal keren meegemaakt, dat leerlingen toestemming krijgen minder opgaven te maken. Op sommige scholen blijkt maakwerk zelfs niet eens verplicht te zijn – waarbij je je kunt afvragen of dat nu zo nodig is. (Ik ben niet tegen maakwerk op zich, maar zet vraagtekens bij maakwerk als methode om te automatiseren. Zie onder.)

Wijkunnenmeer schrijft de laatste tijd vaak zogenoemde 'maakwerkverklaringen' voor cliënten. Hieronder vind je de vaste ingrediënten van zo'n verklaring.

>>>

Inhoud maakwerkverklaring

1

SITUATIE

Wij kunnen meer begeleidt onderpresterende (hoog) begaafde leerlingen. In de praktijk zijn dat altijd 'creatief begaafden': associatieve en creatieve denkers. Zij zijn 'uitvinders': zij leggen graag verbanden en zijn altijd gericht op het ontdekken van iets nieuws. Zie mijn artikelen in Signaal 53, 54 en 55 (ook als blogs op wijkunnenmeer.nl).

Automatiseren = routines aanleren. Dat is het pure tegendeel van uitvinden. Creatief begaafden automatiseren dus niet vanzelf. Dat geldt eens te meer als ze ook nog hoogbegaafd zijn. Door hun grote probleemoplossend vermogen en hun snelle denken, hebben hoogbegaafden sowieso minder behoefte aan automatiseren dan anderen. Docenten geven na een korte uitleg, vaak maakwerk op. Daar mag je in de klas aan beginnen. Dit heeft als doel de leerlingen de stof en/of de uitgelegde vaardigheid te laten automatiseren.

Vaak kunnen hierbij de antwoorden gemakkelijk worden overgeschreven uit een boek. Je moet bijvoorbeeld woorden van een samenvatting invullen op de stippellijn. Of je moet de uitgangen van werkwoordstrijtjes invullen in een schema. De leerlingen moeten hun werk vaak zelfstandig nakijken.

2

WAT GAAT ER MIS?

Bij deze manier van werken kan het volgende misgaan:

- De leerling krijgt de uitleg niet mee of hij/zij luistert selectief: afgeleid door een eigen gedachtespoor of door niet-oplettende klasgenoten;
- De leerling denkt niet na over de uitleg: vraagt zich niet af of hij/zij het echt snapt en kan toepassen;
- De leerling gaat zonder nadenken over de stof (en zonder verwerking of internaliseren), gelijk aan het maakwerk of stelt eindeloos uit (Michiel);
- De antwoorden op de opgaven worden gedachteloos overgeschreven;
- Al dat overschrijven wordt als enorm saai ervaren;
- Van zelfstandig nakijken komt weinig terecht – het is saai, zinloos werk na te kijken.

Leerlingen voor wie dit geldt, leren niets tot zeer weinig van maakwerk.

3

WAT IS HET GEVOLG?

Gevolgen van het bovenstaande zijn:

- De leerling automatiseert niet door het maken van opgaven. Hij/zij leert er eigenlijk helemaal niets van.
- Dit staat haaks op wat op school wordt verwacht: dat stof of een vaardigheid juist inslijpt via het maken van opgaven. Docenten hebben dus regelmatig niet in de gaten dat een leerling de stof of een aangeboden vaardigheid niet beheerst.
- De leerling haakt af, gaat ook niet vanzelf op zoek naar eigen strategieën om zich de stof eigen te maken.

Dit is alles is frustrerend, demotiverend, en maakt boos of juist depressief. Een hekel aan school en zelfs schooluitval liggen op de loer.

TOT BESLUIT

Het is niet zo moeilijk, slimme, creatief begaafden als Michiel binnenboord te houden. Het systeem dat hierboven wordt voorgesteld, lijkt op het ouderwetse schoolsysteem: met stampen als belangrijke

schakel in het leerproces. Stampen is lang een vies woord geweest. Ik merk dat tegenwoordig veel docenten de kunst niet eens meer verstaan. Ik geef er les in aan schoolteams! Niet elke verandering is een

4

WAT IS DE OPLOSSING?

Een veel betere volgorde in de les zou zijn:

- Uitleg;
- Snappen: zelf de stof doornemen: waar gaat het nou echt om – en snap ik alles?
- Stampen;
- Maken: enkele opgaven maken ter controle of de leerling de stof snapt en ermee uit de voeten kan: ter controle een enkele reproductie-opgave of opgaven op toepassingsniveau. En verder vooral opgaven waarbij interpretatie wordt verwacht van de stof. Dit laatste soort opgaven is voor dit type leerling veel interessanter, en dus leerzamer.
- Misschien is het ook mogelijk bij bepaalde vakken vooraf te toetsen. Vervolgens leert de leerling alleen de onderdelen waar hij/zij onvoldoende op scoorde.

verbetering. We hoeven niet terug naar vroeger. Maar vernieuwingen gaan te ver als het kind met het badwater wordt weggegooid.

Ilse Reijgwart

www.wijkunnenmeer.nl ■